

21. Про результати дослідження впливу постанови КМ України від 11.11.2015 № 937 «Питання забезпечення охорони об'єктів державної та інших форм власності» на економічну конкуренцію на ринку охоронних послуг: Звіт Антимонопольного комітету України від 23.05.2016 року № 35. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=125326&schema=main> (дата звернення 10.09.2018)

22. Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи № 1858 (2009) «Приватні вєнізовані та охоронні фірми та зменшення державної монополії на використання сили». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/mpz/docs/907_rec_1858.htm (дата звернення 11.09.2018)

23. Убивство в ТРЦ «Караван». URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Убивство_в_ТРЦ_«Караван» (дата звернення 11.09.2018)

УДК 343.140.02

СПУСКАНЮК А.Ю.

**ВИНУВАТИСТЬ ОБВИНУВАЧЕНОГО У ВЧИНЕННІ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ
З ПРОВЕДЕННЯМ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ДАНОЇ КАТЕГОРІЇ:
ФОРМА ВИНИ, МОТИВ ТА МЕТА**

У статті розглянуто окремі питання доказування вини у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель та запропоновано механізм дій слідчого для встановлення ступеня вини під час досудового розслідування злочинів, пов'язаних з проведенням державних закупівель.

Ключові слова: державні закупівлі, докази, досудове розслідування, слідчий, суб'єктивна сторона, форма вини, мотив та мета.

В статье рассмотрены отдельные вопросы доказывания вины по уголовным производствам о преступлениях, связанных с проведением государственных закупок и предложен механизм действий следователя для установления степени вины во время досудебного расследования преступлений, связанных с проведением государственных закупок.

Ключевые слова: государственные закупки, доказательства, досудебное расследование, следователь, субъективная сторона, форма вины, мотив и цель.

The article deals with separate issues of proving guilty pleas in criminal proceedings concerning crimes connected with public procurement, and proposes a mechanism of investigation of an investigator to determine the degree of guilty during pre-trial investigation of crimes connected with the conduct of public procurements.

Key words: public procurement, proofs, pre-trial investigation, investigator, subjective side, the form of guilt, motive and purpose.

Актуальність теми. Розглядаючи питання встановлення обставин, які підлягають доказуванню під час досудового розслідування кримінальних проваджень щодо проведення державних закупівель необхідною умовою під час розслідування таких проваджень є встановлення вини особи у вчиненні злочину, тобто її дій, спрямованих на вчинення конкретного злочину пов'язаного із проведенням державної закупівлі, які являють собою суб'єктивну сторону даної категорії злочинів.

Зазначене пояснюється тим, що відповідно до КПК України та Конституції України ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні кримінального правопорушення і має бути виправданим, якщо сторона обвинувачення не доведе винуватість особи поза розумним

© СПУСКАНЮК А.Ю. – аспірант наукової лабораторії з проблем досудового розслідування (Національна академія внутрішніх справ)

сумнівом. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на користь такої особи [1]. Тобто, доказування вини обвинувачуваного підозрюваного повністю покладається на сторону обвинувачення та ґрунтується на основі зібраних нею доказів протиправної діяльності особи, яка обґрунтовано підозрюється у вчиненні злочину.

Стан наукової розробки. Питання доказування у кримінальних провадженнях, у тому числі злочинів, пов'язані з проведенням державних закупівель, досліджували такі вчені як Р. В. Вереша, Г. Крайнік, О. В. Малахова, Т. М. Мирошніченко, М. А. Погорецький, Л. Д. Удалова тощо. Поряд з цим у слідчій практиці набувають особливої уваги доказування під час досудового розслідування даних злочинів.

Основний зміст. Характеризуючи значення вини під час доказування злочинів, пов'язаних із проведенням державних закупівель необхідно відмітити, що сторона обвинувачення, тобто сторона, яка збирає та подає докази, не завжди в повній мірі може достатньо зібрати, що підтверджують психічне ставлення особи до вчиненого злочину. Це актуально під час досудового розслідування злочину передбаченого ст. 191 КК України, де фактично від показів особи причетної до вчинення злочину, з урахуванням матеріалів кримінального провадження, може вирішуватись питання щодо перекваліфікації умисного злочину, передбаченого ст. 191 КК України, на неумисний, який передбачений ст. 367 КК України – службова недбалість, у зв'язку із недоведенням вини особи причетної до вчинення злочину.

В свою чергу, К.Б. Калиновський зазначає, що тягар доказування винуватості покладається на сторону обвинувачення, яка виявляється фактично сильнішою, ніж сторона захисту. При цьому в деяких випадках обвинувач стикається із завданням доказування фактів, які виявляються для нього непосильними. Наприклад, факти психічного ставлення особи причетної до вчинення злочину до певних юридичних або фізичних ознак злочину та його предмета. У цих випадках можна говорити про наявність винятків із презумпції невинуватості і виникненні окремих проявів презумпції винності [2].

Р. В. Вереша визначає вину суб'єкта як психологічне явище, обумовлює вчинюваний ним злочин і є відображенням об'єктивних умов, які впливають на особу, самої особи, її соціальної позиції, яка сформувалася під впливом оточуючого середовища – це дозволяє зрозуміти причини появи винуватого психічного ставлення особи до певних діянь. Крім того, змістом вини є психічне відображення у свідомості особи об'єктивних ознак ситуації і вчинюваного діяння на різних стадіях вчинення злочину: до вчинення злочину – як уявлення про факти, які є чи можуть бути; під час вчинення злочину – як відображення об'єктивних ознак вчинюваного діяння; після вчинення злочину, так би мовити «за межами вини» – відображення суб'єктивних ознак вчиненого продовжується і перетворюється на їх оцінку суб'єктом [3, с. 35–36].

Ми цілковито підтримуємо позиції вище вказаних вчених, а тому слід зазначити, що доведення обставини, що підтверджує винуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення, буде правомірним за наступних умов:

- по-перше, сторона обвинувачення повинна володіти достатньою доказовою базою, що надає можливість зробити припущення про існування події кримінального правопорушення, вчинення якого інкримінується підозрюваному, обвинуваченому. Тобто сторона обвинувачення, на підтвердження тези про існування такої обставини, зобов'язана надати докази, що являються достатніми для такого підтвердження, доки сторона захисту не доведе протилежне;

- по-друге, докази, які необхідно надати для спростування обставини, яка підтверджує винуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення, є об'єктивно досяжними особі причетній до вчинення злочину [4, с. 162].

Слід зазначити, що докази з точки зору психологічного ставлення до вчинення злочину, від яких залежить кваліфікації вчинення умисного чи неумисного злочину, залежить від позиції особи причетної до вчинення злочину. Ця залежність полягає в тому, що з урахуванням позиції особи причетної до вчинення злочину під час розслідування чи розгляду по суті кримінального провадження, яка полягає в тому що він наголошує:

- на своїй невинуватості з огляду на те, що він непричетний до вчинення злочину;
- щодо дій, які він вчинив, були зроблені ним неумисно внаслідок службової недбалості.

Отже, це дозволяє припустити, що встановлення та доказування психологічного ставлення особи причетної до вчинення злочину стороною обвинувачення є надзвичайно складним процесом, який можливо здійснити за допомогою негласний слідчих (розшукових) дій, які дають змогу об'єктивно встановити стороні обвинувачення, суду механізм та характер злочинних дій, що відображають психологічне ставлення особи причетної до вчинення злочину без суб'єктивних чинників, які ґрунтуються на показах.

Визначаючи значення вини особи причетної до вчинення злочину у злочинах пов'язаних з проведенням державних закупівель, потрібно відмітити, що з позиції кримінально-процесуального доказування вини має невід'ємне значення для:

- 1) наявності складу злочину, оскільки це є підставою для кримінальної відповідальності;
- 2) правильної кваліфікації злочинів у сфері державних закупівель;
- 3) встановлення суспільної небезпеки злочину та призначення відповідного виду і міри покарання.

Слід наголосити, що встановлення психічного ставлення напряду залежить від доказування вчинення особою умисного злочину. Також необхідно зауважити, що майже всі опитані слідчі органів досудового розслідування зазначили, що злочини, які вчинюються під час проведення державних закупівель вчинюються умисно, тобто, особи причетні до їх вчинення усвідомлюють значення своїй дій та наслідки, які стаються в результаті. Проте, щодо наслідків, на нашу думку, необхідно зробити певне уточнення, не завжди особа, яка вчинює злочин усвідомлює весь можливий наслідок своїх протиправних дій. Наприклад, під час привласнення грошових коштів підрядником, який будує міст, за рахунок державних коштів, здійснюються роботи неналежної якості. За результатами проведення таких робіт, в подальшому цей міст може завалитись і від цього можуть постраждати сторонні особи, що не бере до уваги особа, яка привласнює грошові кошти, виділені на будівництво мосту.

Поряд із доказуванням вини особи підлягає також доказуванню мотив і мета вчиненого кримінального правопорушення, які хоча і мають факультативне значення для кваліфікації, але обов'язково враховуються при визначенні суспільної небезпеки вчиненого, особи злочинця та при призначенні судом покарання [5].

Під час здійснення доказування вини особи причетної до вчинення злочину слід наголосити, що у ряді складів злочинів законодавець вказав у якості ознаки, яка присутня під час вчинення кримінального правопорушення, мотив протиправної поведінки посадової особи, які складаються з корисливої або іншої особистої зацікавленості винного, тобто обов'язково підлягає встановленню під час розслідування злочинів передбачених статтями 191, 364 КК України. Також, з правової точки зору, зазначений мотив особистої зацікавленості характеризує склад вчинення кримінальних правопорушень передбачених ст.ст. 368, 369 КК України, хоча безпосередньо в Кримінальному кодексі про це не вказується. Однак таке твердження впливає з самого характеру і змісту злочинних дій особи причетної до вчинення злочину, якій властива яскраво виражена корислива спрямованість на незаконне збагачення, шляхом отримання неправомірної вигоди за ті чи інші неправомірні дії, чи отримання такої вигоди в майбутньому за результатами надання неправомірної вигоди службовій особі задля отримання державної закупівлі.

Фактично основний чинник відмежування злочинів, які вчинюються у сфері державних закупівель, що передбачені ст.ст. 191, 364 КК України є наявність корисливого мотиву, який є одним із найважливіших обставин, що підлягають встановленню під час розслідування кримінальних проваджень зазначеної категорії та поряд з наявністю або відсутністю суспільно небезпечних наслідків, ознак, що відмежують корупційний злочин у сфері державних закупівель від службової недбалості. Таким чином у разі неможливості встановити корисливого мотиву або іншої особистої зацікавленості у службовій діяльності посадової особи під час проведення державних закупівель у випадках, коли він безпосередньо вказаний у диспозиції відповідних кримінально-правових норм, повністю виключають склади зазначених злочинів, як такі, що не були доказані під час досудового розслідування, судового розгляду.

Разом із тим, під час доказування корисливого мотиву дій осіб, що вчинюють злочини у сфері державних закупівель, особливу увагу потрібно приділити тому, що їх дії направлені на безпосереднє незаконне заволодіння бюджетними коштами, а отримання неправомірної (майнової) вигоди, шляхом виконання договорів на здійснення державної закупівлі, прийняті рішення про визначення переможцем того чи іншого учасника, спонукання за допомогою матеріальних благ особу, від якої залежить рішення щодо визначення переможця державної закупівлі, що обов'язково забезпечить гарантію отримання необхідного майнового прибутку.

Мета отримання неправомірної (майнової) вигоди досягається шляхом реалізації способів вчинення злочинів даної категорії, у зв'язку із цим доказування її напряду залежить від встановлення та доказування способів злочину, які в свою чергу відображають вину особи причетної до вчинення злочинів, пов'язаних з проведенням державних закупівель.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. *Голос України*. 2012. № 90–91.
2. Калиновский К. Б. «Право презумпций» – стратегия развития уголовного и уголовно-процессуального права. URL: <http://kalinovskiy-k.narod.ru/p/2008-5.htm>
3. Вереша Р. В. Вина і норми Загальної частини КК України. *Вісник Академії адвокатури України*. 2016. Т. 13. № 1. С. 35–40.
4. Малахова О. В. Питання розподілу тягаря доказування між сторонами кримінального провадження. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. Одеса: МГУ, 2014. № 10/1. Т. 2. С. 161–163.
5. Тацій В. Я. Кримінальний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар. URL: <http://westudents.com.ua/glavy/63506-stattya-91-obstavini-yak-pdlyagayut-dokazuvannyu-u-krimlnalnomu-provadjenn.html>

УДК: 343.163

ТРЕККЕ А.С.

**ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ БЕЗПЕКИ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ
НА ПІДСТАВІ УГОДИ ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ**

На підставі дослідження положень Кримінального процесуального кодексу України, думок вчених-процесуалістів, аналізу слідчої та судової практики висвітлено особливості застосування заходів безпеки у кримінальних провадженнях на підставі угоди про визнання винуватості. З метою вдосконалення правової регламентації прав і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, з яким укладено угоду про визнання винуватості, аргументовано доцільність доповнення КПК України статтею, яка б безпосередньо встановлювала порядок і умови застосування заходів безпеки у таких кримінальних провадженнях.

Ключові слова: правові гарантії, заходи безпеки, угода про визнання винуватості, прокурор, підозрюваний, обвинувачений, нерозголошення відомостей досудового розслідування.

На основании исследования положений Уголовного процессуального кодекса Украины, мнений ученых-процессуалистов, анализа следственной и судебной практики освещены особенности применения мер безопасности в уголовных производствах на основании соглашения о признании вины. В целях совершенствования правовой регламентации мер обеспечения прав и законных интересов подозреваемого, обвиняемого, с которым заключено соглашение о признании вины, аргументирована целесообразность дополнения УПК Украины статьей, которая бы непосредственно устанавливала порядок и условия применения мер безопасности в таких уголовных делах.

Ключевые слова: правовые гарантии, меры безопасности, соглашение о признании вины, прокурор, подозреваемый, обвиняемый, неразглашение сведений досудебного расследования.

The peculiarities of security measures application in criminal proceedings relying on the agreement on admission of guilt are highlighted based on examination of provisions of the Code of Criminal Procedure of Ukraine, views of scientists-processionalists, investigatory and judicial practice review. In order to improve the legal regulation of